

PLATON'UN
REALİST VE ANTI-REALİST
YORUMLARI

Dr. Mehmet Eren GEDİKLİ

Eskiyeni Yayınları: 126

PLATON'UN
REALİST VE ANTI-REALİST
YORUMLARI

Dr. Mehmet Eren GEDİKLİ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Mayıs 2022

ISBN: 978-625-7673-38-9

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

PLATON'UN
REALİST VE ANTI-REALİST
YORUMLARI

Dr. Mehmet Eren GEDİKLİ

Ankara 2022

Dr. Mehmet Eren GEDİKLİ

1984 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve ortaöğretimini Ordu'da tamamladı. Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Zihin Engelliler Öğretmenliğinde tamamladı (2007). Ardından Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Felsefesi alanında Yüksek Lisansını yaptı (2013). Bu süreçte özel eğitim kurumlarında öğretmenlik görevini sürdürürken aynı zamanda İstanbul Üniversitesi AUZEF Felsefe bölümünden mezun oldu (2016). Son olarak Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sistemik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalından doktora derecesini aldı (2022). Doktora sürecinde öğrenci değişim programı (Erasmus) ile bir yıl süreyle Almanya'da Tübingen Okulunun Platon yorumu üzerine çalışmalarında bulundu.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ-----	9
GİRİŞ-----	13

BİRİNCİ BÖLÜM

SOKRATİK VE GEÇİŞ DİYALOGLARI-----	31
1.1. Sokratik ve Geçiş Diyaloglarının Realist Yorumu-----	33
1.2. Sokratik ve Geçiş Diyaloglarının Anti-Realist Yorumu-----	56

İKİNCİ BÖLÜM

ORTA DÖNEM DİYALOGLARI-----	81
2.1. Orta Dönem Diyaloglarının Realist Yorumu:-----	82
2.1.1. Phaidon Diyalogu:-----	82
2.1.1.1. Ruh-Beden Düalizmi (64C-67E)-----	83
2.1.1.2. Anımsama Kuramı ve İdealar İlişkisi: Eşitlik İdeası Örneği (72E-77B)-----	86
2.1.1.3. Basitlik ve Birleşiklik Temelinde Varlık Sınıflaması ve Ruhun Ontolojik Statüsü (78B-79E)-----	92
2.1.1.4. İdea-Neden Kuramı (96B-106E)-----	94
2.1.2. Sempozyum Diyalogu: Güzellik İdeası ve Eros (210A- 212E)-----	110
2.1.3. Devlet Diyalogu:-----	113
2.1.3.1. Gerçeklik Dereceleri Bakımdan Varlık-Yokluk-Oluş (476A-480A)-----	113
2.1.3.2. Bölünmüş Çizgi Analogisi: (509D-511E)-----	119
2.1.3.3. En Yüksek Gerçeklik Olarak İyi İdeası (505A-509C)	129
2.1.3.4. Sedir İdeası (596A-598D)-----	135
2.1.4. Phaidros Diyalogu:-----	137
2.1.4.1. Edebi Üslup ve Kozmik Ruh (245B-257B)-----	137
2.1.4.2. Diyalektik (265D-266C)-----	139
2.2. Orta Dönem Diyaloglarının Anti-Realist Yorumu:-----	142
2.2.1. Phaidon Diyalogu:-----	142
2.2.1.1. Saf Akılsal-Duyusal Bilgi Ayrımı/Epistemolojik Düalizm (64C-67E)-----	142

2.2.1.2. Apriori Bilgi ve Kendinin Bilinci İlişkisi: Eşitlik İdeası Örneği (72E-77B)-----	145
2.2.1.3. Temel ve Türetilmiş Yargı Türleri Ayrımı ve Ruhun Epistemolojik Statüsü (78B-79E)-----	149
2.2.1.4. Hipotez Yöntemi Olarak İdealar Kuramı (96B-106E)152	
2.2.2. Sempozyum Diyalogu: Güzellik Kavramı ve Bilimsel Aşk (210A-212E)-----	174
2.2.3. Devlet Diyalogu:-----	180
2.2.3.1. Bilginin Nesnelere (476A-480A)-----	180
2.2.3.2. Bölünmüş Çizgi Analogisi (509D-511E)-----	183
2.2.3.3. Bilginin En Yüksek Nesnesi olarak İyi İdeası (505A-509C)-----	189
2.2.3.4. Sedir Kavramı (596A-598D)-----	199
2.2.4. Phaidros Diyalogu:-----	203
2.2.4.1. Diyalektik Metot (265D-266C)-----	203
2.2.4.2. Metaforik Dil ve Düşüncenin İçsel Devinimi Olarak Ruh (245B-257B)-----	206

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SON DÖNEM DİYALOGLARI-I----- 213

3.1. Eleacı Diyalogların Realist Yorumu:-----	215
3.1.1. Parmenides Diyalogu:-----	215
3.1.1.1. İdealar ve Tikeller Arası Pay Alma İlişkisinin Eleştirisi (126A-135D)-----	215
3.1.1.2. Varlık-Mantığı Geliştirebilmek İçin ‘İdmanlar’ (137C-166C)-----	228
3.1.2. Theaitetos Diyalogu:-----	229
3.1.2.1. “Bilgi Algıdır.” Tezinin Ontolojik Referanslı Eleştirisi (151D-186E)-----	231
3.1.2.2. “Bilgi Doğru Yargıdır.” Tezinin Ontolojik Referanslı Eleştirisi (187A-201C)-----	240
3.1.3. Sofist Diyalogu:-----	248
3.1.3.1. Varlık ve Yokluk Problemlerinin Ortaya Konuluşu (237B-251A)-----	252
3.1.3.2. Varlık Probleminin Çözümü ve İdeaların Birleşimi (251C-255D)-----	261
3.1.3.3. Yokluk Probleminin Çözümü ve Yanlış Yargının İmkânı (255E-264B)-----	270

3.2. Eleacı Diyalogların Anti-realist Yorumu: -----	280
3.2.1. Parmenides Diyalogu:-----	280
3.2.1.1. ‘Şeyleştirilmiş’ İdealar Görüşünün Eleştirisi (126A-135D)-----	283
3.2.1.2. Deneyimin Kuruluşu için Hipotez Yöntemi Örnekleri (137C-166C)-----	290
3.2.2. Theaitetos Diyalogu:-----	294
3.2.2.1. Bilginin Transendental Koşullarına Atıfla “Bilgi Algıdır.” Tezinin Eleştirisi (151D-186E)-----	294
3.2.2.2. Bilginin Transendental Koşullarına Atıfla “Bilgi Doğru Yargıdır.” Tezinin Eleştirisi (187A-201C)-----	305
3.2.3. Sofist Diyalogu:-----	310
3.2.3.1. Varlık ve Yokluk Problemlerinin ‘Eleştirel’ Ortaya Konuluşu (237B-251A)-----	312
3.2.3.2. Varlık Probleminin Mantığa İndirgenerek Çözümü ve En Yüksek Kategoriler Olarak İdeaların Birleşimi (251C-255D)-----	314
3.2.3.3. Yokluk Probleminin Mantığa İndirgenerek Çözümü ve Yanlış Yargının Transendental İmkânı (255E-264B) ---	321

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SON DÖNEM DİYALOGLARI-II----- 329

4.1. Philebus ve Timaios Diyaloglarının Realist yorumu: -----	329
4.1.1. Bir-Çok Problemi (14C-18D) ve Fenomenleri Meydana Getiren Dört İlke (23C-31C) -----	329
4.1.2. Platoncu Onto-Kozmo-Loji veya Platon’un Dört Neden Kuramı (27A-57D)-----	338
4.2. Philebus ve Timaios Diyaloglarının Anti-realist Yorumu:-----	349
4.2.1. Bir-Çok Problemi (14C-18D) ve Deneyim Kuran Yargının Ögeleri (23C-31C)-----	349
4.2.2. Düşüncenin Kurduğu Kozmo-Loji (27A-57D)-----	361

SONUÇ ----- 379

EK: TEMEL KAVRAMLARI KARŞILAŞTIRMA TABLOSU 393

KAYNAKÇA----- 396

ÖN SÖZ

Felsefe tarihinde çok az isim Platon kadar anlaşılmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Ancak bu yorum zenginliği aynı zamanda Platon'un anlaşılması ve yorumlanması konusunda tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Hiç kuşkusuz, düşünce tarihinin en fazla yorumlanmış isimlerinden biri olarak Platon'a getirilmiş yorumların zenginliğinin tek bir eserde tüketilmesi mümkün değildir. Ancak çalışma boyunca okuyucuya görece daha güncel Platon yorumcuları arasında ortaya çıkan tartışmaların ana hatları ve temel görüş farklılıkları sunulmuştur. Çalışmanın bu açıdan okuyucuya Platon'u anlama ve yorumlamada gerek geleneksel yorumları zenginleştirme gerekse yeni yorumlama biçimi geliştirme bakımından katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bu bakımdan çalışmanın, Platon yorumculuğuna giriş ve ileri Platon okumaları için bir rehber niteliğinde olduğu da burada eklenmelidir. Çünkü Platon'un yorumlanma biçimleri arasındaki en temel ve kökten yorum farklılıklarının tüm temel tezleri karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Bu karşılaştırma, bir filozofun yorumlanma sürecinde ortaya çıkabilecek derin görüş ayrılıklarını gösterdiği gibi, yaklaşık 2 bin 500 yıl önce yaşamış bir filozofun bile yeniden anlaşılmaya ve yorumlanmaya ihtiyacı olabileceğinin bir kanıtını oluşturur. Netice itibari ile çalışma, eğer Platon'un kendi metinlerine ve onun şarihlerine doğru okuyucuyu götürecektir olur ise kendi görevini tamamlamış olacaktır.

Çalışma boyunca başta anti-realist yorumların dikkate değer olduğunu bana "anımsatan" saygıdeğer hocam Prof. Dr. Işıl BAYAR BRAVO'ya, yine değerli görüş ve önerilerini benden esirgemeyen sayın Prof. Dr. Hamdi BRAVO'ya ve Doç. Dr. Sengün Meltem ACAR KESKİN'e teşekkürü bir borç bilirim.

Anne ve Babama...